

tunnettuja latteuksia melko kriittikkä (ss. 17, 19–21, 26, 30–31, 40–41, 109), ja pyrkimys selittää historian kautta nykyisyyttä jää kattavasti tekemättä. Voi toki olla niinkin, että tämä on yksinkertaisesti mahdotonta.

Luukkasen olisi kannattanut jättää kirjan loppuluku kirjoittamatta, koska se edustaa lähinnä ”muuta mieleen juolahtanutta”. Esitys lähteistä ja tutkimustraditiosta on kummallisesti kirjan lopussa: se olisi pitänyt esittää alussa, koska tieteellinen esitys perustuu siihen. Historian lähteitä Luukkanen käsittelee epäammattimaisesti. Positivistien hellimä arkistofetisismi on maailmalla unohdettu jo 1960-luvulla. Historiaa tutkii kaikkia menneisyyden jätteitä ja kutsuu niitä lähteikseen. Arkistodokumentit eivät ole tässä mielessä sen parempia kuin haastattelut, lehdistö, esineet jne. Ne kaikki ovat vain jätteitä jostakin inhimillisestä prosessista ja niitä analysoidaan sopivilla metodeilla. Nykyhistoriaa ei sovi mystifoida, koska sitäkin tutkitaan sen omilla menetelmillä.

Aiempaa tutkimusta esitellesään Luukkanen eksyy syrjäpoluille yhteiskuntatutkimuksessa, joka ei ole hänen vahvuutensa, lyö summittaisia iskuja Venäjän-tutkijoiden suuntaan ja lopulta päätyy harhaan aloittaessaan ristiretkensä transitiotutkimusta ja keskiluokan etsintää vastaan. Se on hänen mieskohtainen riitansa, jota kannattaisi käydä muilla foorumeilla. Samaa voi tietenkin sanoa myös hyökkäyksen kohteena

olleen professori Markku Kivisen kirjoittamasta Luukkasen kirjan arvostelusta *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä. Lopussa oleva esitys venäläisestä nationalismista on kiintoisa, mutta sekin jää esseeseen tasolle. Esitys ei kuulu myöskään tähän kirjaan, vaan ansaitsisi oman erityisen kirjansa, jonka tekemiseen Arto Luukkasella on laajalti kykyjä.

Kaikkiaan Arto Luukkasen teos ei ole tutkimus millään mitarilla eikä myöskään yleisesitys, koska sen monet väitteet ovat ainakin tutkimuksen tässä vaiheessa vielä todistamattomia ja siksi kiistanalaisia. Esitys onkin asioita tarkkaan seuraavan, niistä aidosti innostuneen, lukeneen, oppineen, viisaan ja sanavalmiin tiedemiehen poliittinen ja poleeminen mielipidekirjoitus. Sitä on hauska lukea, koska se on hyvin kirjoitettu, siinä on oivalluksia ja uusia näkökulmia. Sitä voi kuvata paikoin ”aivomyrskyksi” ja se avartaa kokeneenkin Venäjän tarkkailijan näkemään asioita uudella tavalla ja miettimään perinteisestä poiketen. On kuitenkin sääli ja tappio, että Arto Luukkanen ei vielääkään pysähdy aidoksi tutkijaksi, vaan esiintyy mieluummin kotimaisessa julkisuudessa asiantuntijana ja mielipideautomaattina. Hänessä olisi kuitenkin monella tapaa ainesta maailmanluokan Venäjän-tutkijaksi. Tavoitteet pitäisi asettaa korkeammalle eikä tuhata lahjojaan ja lukeneisuuttaan aamutelevision ruutuun!

Jukka Korpela

Merki(tyксе)llisiä suhteita Venäjällä

Suhteiden Venäjä. Toim. Suvi Salmenniemi & Anna Rotkirch. Helsinki: Gaudeamus, 2008.

Suvi Salmenniemen ja Anna Rotkirchin toimittama artikkeli-kokoelma *Suhteiden Venäjä* on

erinomainen tutkimukseen perustava yleistajuinen katsaus venäläisten arkeen ja siellä vallitseviin moninaisiin suhteisiin. Kirjoittajina on joukko eri sukupolvien Venäjä-tutkijoita, enimmäkseen sosiaalitieteistä. Teos käsittää

johdannon lisäksi yksitoista kiinnostavaa artikkelia, joissa katse kohdistetaan mikrotasolle. Se onkin tervetullut lisä Venäjän makrotason taloudellis-poliittisille analyyseille. Se nostaa esiin kahdellakin tapaa naiset: ensinnäkin selvää on se, että Venäjän arkea pyörittävät naiset. Toiseksi arkea ja siihen liittyvää tematiikkaa myös tutkivat pääasiallisesti naiset. Suuri osa artikkeleista pohjaa kentältä kerättyyn empiiriseen aineistoon, minkä kaltaiseen tutkimusotteeseen nimenomaan naispuoliset tutkijat näyttäisivät olevan orientoituneita.

Otsikko *Suhteiden Venäjä* voi kytkeytyä yleensä henkilösuhteisiin, mutta Salmenniemen ja Rotkirchin johdanto virittää lukijan sosiaalisten verkostojen, yksityisen ja julkisen elämänalueen henkilökohtaisten verkostojen ja niiden toimintalogiikan tarkasteluun. Varsinaisesti tästä näkökulmasta ei kuitenkaan kaikissa artikkeleissa ole kyse. Vaikka ne suhteita käsittelevätkin, moni artikkelista tarkastelee yleisemmin (intiimejä) suhteita eri konteksteissa nyky-Venäjällä. Varsinaisesta verkostotutkimuksesta ei myöskään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ole kyse.

Useissa teksteissä luodaan katsaus Neuvostoliittoon ”verkostojen yhteiskuntana”, jolloin verkostojen tärkeys oli korostunutta tavaroiden ja palveluiden hankinnassa. Teos ei kuitenkaan sorru kinaamaan, ovatko verkostot yhä tärkeitä vai eivät, vaan siinä on luettavissa sosiaalisten suhteiden ja verkostojen yhä keskeinen rooli Venäjällä. Usea kirjoittaja kuitenkin toteaa verkostojen käytön muuttuneen ja arvelee muutoksia myös tulevaisuudessa. Teos ei myöskään syyllisty Venäjän mystifioimiseen: johdannossa todetaankin, että verkostot ovat tärkeitä kaikissa yhteiskunnissa, mutta esimerkiksi Suomen ja Venäjän välillä on kuitenkin selviä eroja pelisäännöissä. Maissa

vallitsevan toimintalogiikan eron osoittaminen jää kuitenkin valitettavan vähälle.

Kirjoittajat siis pohtivat suhteita erilaisissa konteksteissa nyky-Venäjällä. Risto Alapuron ja Suvi Salmenniemen artikkelit käsittelevät henkilösuhteiden roolia kansalaistoiminnassa. Alapuro tarkastelee kansalaistoiminnan edellytyksiä Venäjällä kollektiivisen toiminnan näkökulmasta. Hän pohtii länsimaisten käsitteiden sokeutta joillekin venäläisen yhteiskunnan ominaisuuksille. Neuvostokansalaisen ominaisuuksia voi luonnehtia vastakkaisiksi yksilöpohjaiselle yhdistystoiminnalle, ja yhdistysaktiivisuus on nyky-Venäjällä heikkoa. Silti venäläiset hoitavat asioita organisoitusti yhdessä. Alapuron mukaan esimerkiksi putnamilaisen sosiaalisen pääoman näkökulmasta tutkija päätyy usein tarkastelemaan venäläisen kansalaistoiminnan puutteita sen varsinaisen toimintalogiikan sijaan. Hän esittääkin, että joustava lähtökohta kollektiivisen toiminnan edellytysten ja luonteen arvioinnille olisi toimijoiden yhteisen identiteetin analyysi verkoston analyysiin ohella: verkosto antaa kykyä toimia yhdessä ja identiteetti perustan yhteiselle toiminnalle. Opettajien yhdistystoimintaa Helsingissä ja Pietarissa tarkastellessaan Alapuron mukaan helsinkiläiset opettajat kiinnittyvät enemmän ammatti-identiteettiinsä ja –intresseihinsä, kun taas pietarilaiset pikemminkin kouluun palvelusten, tarrakkeiden ja informaation vaihdon paikkana. Tämä on Salmen artikkelin mukaan keskeistä myös naapuruuudessa. Alapuro kuvaa venäläistä yhdistystoimintaa kotitalousmallin käsitteellä, johon kuitenkin sekoittuu länsimaisia elementtejä.

Salmenniemen lähestymistapa kansalaisjärjestöihin sosiaalisten verkostojen ja erityisesti tunteiden kautta on raikas. Salmenniemi hyödyntää analyysissään

Pierre Bourdieun pääoman lajeja ja tarkastelee tunteita emotionaalisenä pääomana, sosiaalisen pääoman alalajina todeten sen olevan olennainen osa kansalaisjärjestöjen toimintalogiikkaa. Tunnesiteet ylläpitävät järjestöjen toimintaa sekä synnyttävät yhteisöllisyyttä, luottamusta ja solidaarisuutta. Yhteisöllisyys ei Salmenniemen mukaan kuitenkaan laajene järjestön ulkopuolelle, ja kansalaistoiminta muistuttaakin piirien, *krusžkien*, toimintaa. Salmenniemen kova väite onkin, että venäläiset järjestöt ovat sosiaalisten verkostojen institutionaalinen muoto, joiden avulla sosiaalinen pääoma voidaan muuttaa taloudelliseksi. Salmenniemi myös esittää järjestöjen rekrytoivan jäsenensä ensisijaisesti pitkälti henkilökohtaisten suhteiden kautta (45 %). Kuitenkin sivulla 51 esitystä taulukosta voi lukea, että lähes sama määrä (43 %) ilmoittaa ensi- tai toissijaisekseen rekrytointikanavakseen myös julkiset kanavat. Mielenkiintoista kuitenkin on, että lähes viidennes (23 %) järjestöistä ei etsi aktiivisesti uusia jäseniä (vrt. myös Alapuron artikkeli). Erytystä Venäjälle näyttäisi olevan se, että organisatoriset suhteet eivät länsimaisten järjestöjen tapaan ole olennaisia jäsenten rekrytoinnissa. Salmenniemen laajaan kenttätöyöhön Tverissä perustuva tutkimus tukee käsitystä siitä, että järjestöaktiivisuus on tietyn(laisen) porukan toimintaa. Sekä Salmenniemen että Alapuron tutkimukset osoittavat, että venäläistä järjestötoimintaa olisi syytä tarkastella läheltä, omassa ympäristössään, sen toimintalogiikan ymmärtämiseksi. On hyvä muistaa, että kansalaisyhteiskunta on sektori, joka on vielä jatkuvassa käymistilassa Venäjällä, ja todennäköisesti myös alueellisia eroja löytyy.

Rosa Vihavaisen kiehtova artikkeli pietarilaisten asukasyhdistysten toiminnasta ja niiden

suhteista, sisäisistä ja ulkopuolelle suunnatuista, nivoutuu hienosti sekä Alapuron ja Salmenniemen käsittelemään kansalaistoimintaan että Salmen käsittelemiin naapuruussuhteisiin. Aihe on ajankohtainen asuntouudistuksen valossa: uudistus tuo merkittävän muutoksen erityisesti siinä mielessä, että asukkaat aktivoidaan organisoitumaan itse asuntoaan ja asuintalooaan koskevilla asioissa. Mielenkiintoista on, että ylhäältä ohjattu uudistus velvoittaa ja synnyttää kansalaisaktiivisuutta ruohonjuuritasolla. Onkin esitetty, että kansalaisten aktiivisuus ja protesti on vahvimmillaan nyky-Venäjällä asumiseen ja rakentamiseen liittyvissä kysymyksissä. Näin ollen Vihavaisen tutkimus tuo tärkeän lisän kansalaisaktiivisuuskeskusteluihin.

Anna-Maria Salmen hieno artikkeli naapuruussuhteista Pietarissa edustaa kirjassa systemaattisempaa sosiaalisten verkostojen käytön tutkimusta. Väitöskirjaansa perustuvassa artikkelissa Salmi hahmottaa naapuruutta ihmisten päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja toteaa keskinäisen avun olevan keskeistä naapuruudessa erityisesti palveluiden, hyödykkeiden tai informaation vaihdossa. Salmen mukaan naapuruutta käsitellään usein vain negatiiviselta kannalta, mutta osoittaa, että naapuriavulla on ratkaiseva rooli resursseihin ja verkostoihin pääsyssä sekä päivittäisessä selviytymisessä. Kovin mielenkiintoista on, että lännestä poiketen venäläinen naapuriapu ei perustu pelkästään avun maantieteelliseen läheisyyteen tai nopeuteen, ja näin ollen ei juuri eroa muista sosiaaliseen verkostoon kuuluvien ryhmien avusta. Salmi näkee naapuriavun yhä merkittävänä pohtien kuitenkin, miten sille käy yhteiskunnan eriarvoistuessa, jolloin kaikilla ei välttämättä olekaan jotain vaihdolle hyödyllistä resurssia.

Meri Larivaara on lääkärin ja potilaiden suhdetta pohtivassa

artikkelissaan päätyntä kieh-
tovaan ratkaisuun tarkastella
suhdetta lääkärin näkökulmas-
ta. Hän tarkastelee lääkäreiden
luottamuspuolaa potilaisiinsa,
tavanomaisemman kansalaisten
terveydenhuoltoa kohtaan osoi-
taman luottamuspuolan sijaan.
Larivaara pohtii, onko potilaan
toiminta lääkäreiden näkökulmas-
ta tarkoituksenmukaista, ja esittää
matalan terveystutkimuksen (mm.
potilaiden tietämättömyys ja vas-
tuuntunnottomuus) käsitteeksi,
jonka avulla lääkärit jäsentävät
kokemustaan lääkäri-potilassuhteesta.
Potilaiden matala terveystu-
kimus on lääkärin kannalta
epätarkoituksenmukaista, sillä se
hankaloittaa ammatin päämäärää
eli potilaiden terveyden edistä-
mistä. Vaikka Larivaaran artikkeli
ei edusta sosiaalisten suhteiden
ja verkostojen tutkimusta kirjan
johdannon määrittämällä tavalla,
on se artikkelina erinomainen.

Maija Jäppinen käsittelee vai-
keaa aihetta, parisuhdeväkivaltaa,
joka on Venäjällä mittava sosi-
aalinen ongelma. Parisuhteessa
tapahtuvat surmat maassa näyt-
täisivät väestötasolla arvioituna
olevan yli 20-kertaisia Venäjän
ja muun Euroopan välille sijoit-
tuvaan Suomeen nähden. Jäppinen
tarkastelee erään kriisikeskuksen
työntekijöiden näkökulmasta,
mikä pidättelee naisia väkival-
taisissa parisuhteissa. Hän esittää,
että taloudellisen epäitsenäisyy-
den ja asunto-ongelmien ollessa
merkittäviä tekijöitä, eivät ne
yksin riitä selittäjäksi: myös hä-
peä ja ongelman vähätteleminen
ovat olennaisia kysymyksiä. Jäppi-
nen järkyttävästi toteaaakin, että
Venäjällä on totuttu elämään
väkivaltaisissa parisuhteissa.
Naisilla ei ole lähiyhteisön tu-
kea tilanteesta irrottautumiseen.
Jäppisen mukaan vaikenemisen
muuri onkin rikottava. Tätä työtä
ovat venäläiset naisjärjestöt ja
kriisikeskukset tehneet ansiok-
kaasti 90-luvulta lähtien tuomalla
ongelman julkisuuteen, mutta

kunnollisia lainsäädännöllisiä
puitteita ei kuitenkaan vielä-
kään ole. Vaikka Jäppisen artikkeli
pureutuu intiimeihin suhteisiin
ilman varsinaista sosiaalisten
verkostojen näkökulmaa, on se
erittäin kiinnostava ja pohjaa
vankkaan etnografiseen kenttä-
työhön udmurtialaisessa kriisi-
keskuksessa.

Anna Rotkirchin artikkeli
varakkaiden ja keskiluokkaisen
venäläisten kotiapulaisista
on kiinnostava avaus uuteen
ilmiöön, joka kytkeytyy yhden
väestöryhmän sosiaaliseen nou-
suun ja toisen laskuun. Hänen
mukaansa siivoajat ovat useim-
miten työläisluokkaisia naisia,
kun taas lastenhoitajat edustavat
koulutettuja mutta köyhtyneitä
neuvostoälymystönaisia. Rotkir-
chin artikkeli käsittelee nimen-
omaisesti sosiaalisia suhteita ja
verkostoja sekä niiden logiikkaa:
miten ja mistä apulaisia palkataan
ja kuinka hankkiudutaan palk-
tuiksi. Kiinnostavaa on, että sekä
työnantajat että –tekijät suosivat
tuttavien kautta hankittuja työsu-
hteita. Näin siis henkilösuhdeten
kautta saatu luottamus päihittää
ammattitaidon. Neuvostoperua
on se, että jokaisella on verkos-
tojensa joukossa sellainen, joka
menettänyt asemansa, mutta
Rotkirch pohtii, miten käy tu-
levaisuudessa luokkajakojen
vakiintuessa. Tutkittavien tarinat
tekevät Rotkirchin artikkelista
elävää luettavaa.

Riitta Kososen ja Markku
Lonkilan artikkelit käsittelevät
henkilösuhdetta ja -verkostoja
liiketoiminnassa. Venäjää tunte-
valle ei ole yllätys, että sosiaalisen
verkostojen hyödyntäminen
Venäjällä toimivissa yrityksissä
on arkipäivää. Mielenkiintoinen
huomio Kososen artikkelissa
on, että vuoden 1998 ruplakriisi
voidaan nähdä ns. vedenjakajana
henkilösuhdeten käytössä:
henkilöverkostojen merkitys
on vähentynyt yritysten sekä
yritysten ja työvoiman suhteissa,

mutta säilynyt yritysten ja julki-
sen sektorin kanssakäymisessä.
Samaan tulokseen verkostojen
merkityksestä jälkimmäisessä
tulee myös Lonkila. Kososella on
myös järjestötutkimukselle mie-
lenkiintoinen havainto: vaikka
henkilökohtaiset suhteet virka-
miehiin ovat säilyneet tärkeinä,
ovat 1990-luvun keskivaiheilla
henkilökohtaisen lobbauksen
sijaan ilmestyneet erilaiset etu-
järjestöt. Myös paikallistasolla
yritysten ja paikallishallinnon
kytkeykauppojen tilalle on tullut
kasvottomampaa ja avoimempaa
PR-toimintaa. Johtopäätöksenä
Kosonen toteaa, että liiketoimin-
nassa henkilösuhdeten käytössä
yhdistyvät vanhat ja uudet käytän-
not. Lonkilan verkostotutkimusta
edustava artikkeli tarkastelee
suhdeverkostojen toimintame-
kanismeja ja tehtäviä Venäjän
”uudessa taloudessa”, ennen kaik-
kea tärkeiden resurssien väli-
tyksessä. Verkostojen käyttöä
liikemaaailmassa ajatellaan usein
negatiivisena ilmiönä (*blat* ja
korruptio), mutta Lonkila toteaa
monien toimintamuotojen olevan
myös laillisia. Hänen mukaansa
liiketoiminnassa verkostoilla ei
ole pelkästään taloudellisia funk-
tioita, vaan ne ovat multifunkti-
onaalisia: niissä yhdistyy ongel-
manratkaisu, taloudellinen hyöty
ja sosiaalisuus. Kuten Lonkila
myös muistuttaa, verkostotutki-
mus osoittanut, että näennäisesti
passiivinen neuvostokansalainen
oli aktiivinen ja aloitekykyinen
ongelmanratkaisija, ja neuvosto-
ajoilta periytyneet verkostot ovat
nykyisessä yritystoiminnassa
välttämättömiä sosiaalisen ja
taloudellisen pääoman kannalta.
Lonkilan mukaan verkostojen
rooli venäläisessä talouselämässä
on suurempi kuin Suomessa mm.
monien instituutioiden kehitty-
mättömyyden ja niitä vaivaavan
luottamuspuolan vuoksi.

Kirjallisuudentutkijat Marja
Rytkönen ja Ulla Hakanen lähes-
tyvät venäläisten suhteita kirjalli-

suuden kautta. Kyseiset artikkelit eivät varsinaisesti edusta sosiaalisten verkostojen ja niiden toimintalogiikan tutkimusta, mutta ovat toki kiinnostavia ja aukeavat myös kirjallisuudentutkimusta kovin vähän tuntevalle. Rytkönen tarkastelee sukupolvien, (iso)äidin ja tyttären, välisiä suhteita kahden 2000-luvulla julkaistun venäläisen nykynaiskirjailijan tekstien kautta, jotka molemmat käsittelevät neuvostoaikaa. Henkilöhahmojen välisissä suhteissa heijastuvat yhteiskunnalliset ja historialliset muutokset. Hakanen käsittelee yhä Venäjällä vaiettua aihetta, homoseksuaalisuutta, tarkastellen miesten välisen halun ja rakkauden kuvausta tekstien kautta, jotka edustavat venäläistä kirjallisuutta 1960-luvulta 2000-luvulle. Hakanen luo lyhyesti myös kuvauksen homoseksuaalisuuden ja sen kuvauksen historiaan Venäjällä ja Neuvostoliitossa. Kiintoisa Hakasen huomio on, että kaikille tarkastelun alla oleville kirjailijoille länsi näyttäisi olevan peili, jonka kautta käsitystä homoseksuaalisuudesta rakennetaan – usein kyseenalaistaen läntisen tasa-arvon ja hai-

kaillen paluusta Neuvostoliiton salaisten verkostojen aikaan.

Vaikka artikkeleissa sosiaalisten suhteiden käsittely ja ymmärrys on moninaista, on *Suhteiden Venäjä* kokonaisuutena toimiva ja sisältää erinomaisia artikkeleita. Kirja on yleistajuinen, ei erityisen teoreettinen, vaikka toki kirjoittajat tuovat esiin myös teoreettiset metodologiset lähtökohtansa. Ennen kaikkea kirja sisältää arjen kuvauksia, joita on mukava lukea. Kirjaa voi lämpimästi suositella tutkijoille ja vaikkapa oppikirjaksikin – sekä kenelle tahansa Venäjästä kiinnostuneelle. Selvää artikkelikokoelman perusteella on, että sosiaaliset verkostot ovat joskus merkillisyydessäänkin yhä merkittäviä ja niiden nykyinen toimintalogiikka sisältää sekä vanhaa ja uutta. Toisaalta voimakkaasti nousee esiin myös se, että tulevaisuudessa esimerkiksi luokkajaon voimistuessa voi tilanne kovinkin muuttua. Venäjän sosiaaliset verkostot ovat siis muutostilassa, mikä synnyttää jatkossakin tarpeen empiirisille tutkimuksille.

Meri Kulmala

Mitä voimme oppia Latvian tapauksesta?

Jukka Rislakki: *Tapaus Latvia. Pieni kansakunta disinformaatiokampanjan kohteena. Tampere: Vastapaino, 2007.*

Vaikka Latvialla ei ole läheskään yhtä keskeistä asemaa suomalaisen tietoisuudessa kuin Virolla ja vaikka suomalaiset yhä edelleen sekoittavat Latvian ja Liettuan keskenään, maa alkaa meillä pikku hiljaa sijoittua maailmankartalle. Lisääntynyt kiinnostus maata kohtaan ei näy pelkästään Latviaan suuntautuvan matkailun kasvuna vaan myös siinä, että Latviasta kertova perusteoksia alkaa olla saatavilla suomeksi. Viimeisin ilmestyneistä teoksista

on Jukka Rislakin *Tapaus Latvia*, joka käsittelee maan nykytilasta ja lähimenneisyydestä esiintyviä monia – oikeastaan uskomattoman lukuisia – harhakäsityksiä.

Monet kysymyksistä, joita Latvia herättää uutisia seuraavissa ja tausta-analyyseja lukevissa suomalaisissa, liittyvät venäjänkielisen vähemmistön kohteluun ja tämän vaikutuksiin Latvian Venäjä-suhteeseen. Suomalaisia kiinnostanee yleisesti myös kysymys siitä, miten Latvia ajautui Neuvostoliiton osaksi. Kiintoisa on myös latvialaisen yhteiskunnan luonne sotien välisenä aikana. Maassamme seurataan mielenkiinnolla suomalaistenkin

yritysten mittavista investoinneista hyötynneen lähinaapurin taloudellista ja poliittista kehitystä itenäisyyden palauttamisen jälkeen. *Tapaus Latvia* -kirjan otsikoissa Rislakki listaa suuren määrän juuri näihin teemoihin liittyviä tavallisia harhakäsityksiä ja oikaisee niitä tarkastelemalla Latvian yhteiskuntaa helpotajuisesti, mutta silti pintaa syvemältä.

Kirja valistaa lukijaa Latvian lähihistorian tapahtumista keskittyen niihin tapahtumiin, joista on uutisoitu maailmalla. Tämän lähestymistapansa takia *Tapaus Latvia* herättää kysymyksiä siitä, kuinka luotettavia arvovaltaisetkaan uutistoimistot ja mediat ovat – varsinkin silloin, kun välitetään tietoa jossain mielessä perifeerisistä alueista. Tämä problematiikka ei ole vieras suomalaisillekaan: olemmehan herkkiä maahamme kohdistuvia ennakkoluuloja ja tietämättömyyttä kohtaan, vaikka emme ole Latvian tapaan joutuneet syytösvyöryn kohteeksi. Lukija (Sofi Oksanen mukaan lukien – ks. *Metro*-lehden kolumni 23.5.2008) jää pohtimaan nykyaikaisen uutisoinnin ja jopa akateemisen tutkimuksen mekanismeja, jotka sallivat väärän tiedon leviämisen ja tekevät vääristä tiedoista totuuksia. Tältä osin kirjalla on laajempaakin merkitystä pohdiskeluna siitä, miten pystyisimme pitämään mieleemme avoimena ja kriittisenä silloinkin, kun tosiasiat kiusallisesti riitelevät maailmankatsomuksemme kanssa eikä niitä rummuteta valtamedioissa.

Rislakki on hyvä kirjoittaja. Hänen journalistinen otteensa viehättää: asioihin tartutaan kysymysten kautta, ja keräämiinsä kysymyksiin Rislakki vastaa monipuolisesti ja kuitenkin selkeästi. Tapaus Latviassa käsitellään *asiaa*. Rislakki keskittyy faktaan kuvaten ja korjaten väärinkäsityksiä melkein uuvuttavan tarkkaan, vaikuttavin lähdeviittauksin. Jossain kohti selkeämpi jäsentely